

OBSERWACJE NAD ZMIENNOŚCIĄ FORM U OWSIKA WYNIOSŁEGO (*ARRHENATHERUM ELATIUS* L. P. B.)

STANISŁAW SULINOWSKI

Zakład Roślin Pastewnych IUNG, Baborówko

W związku z prowadzonymi pracami hodowlanymi nad owsikiem wyniosłym — *Arrhenatherum elatius* (L.) P. B. przeprowadzono w latach 1959—1962 wiele obserwacji nad zmiennością cech morfologicznych i fizjologicznych u tego gatunku. W referacie omówiono zmienność niektórych cech interesujących z punktu widzenia przydatności rolniczej. Wszystkie obserwacje prowadzono w warunkach polowych na klonach względnie roślinach wysadzonych w rozstawie 50×50 cm. Materiał roślinny podlegający obserwacjom pochodził z populacji dziko rosnących, z populacji uprawnych oraz z odmian hodowlanych owsika wyniosłego głównie pochodzenia krajowego.

W zakresie cechy „wczesności” znaleziono w badanym materiale dużą zmienność. Na przykład w 1961 roku, który charakteryzował się wczesną wiosną, data początku wykłaszania się klonów obejmowała okres od 8 maja do 3 czerwca (27 dni). Ta sama grupa klonów (164 klony) w następnym roku — 1962, odznaczającym się stosunkowo późniejszą wiosną — wykłuszała od 21 maja do 8 czerwca (19 dni).

W zakresie rytmu wzrostu wyróżnić można formy szybko rosnące (które przeważały w badanym materiale) oraz formy o znacznie wolniejszym tempie wzrostu. Wysokość roślin, przy której klony rozpoczynały wykłaszanie wahała się od 45 do 140 cm. Najniższe klony przy pełnej dojrzałości nasion osiągały wysokość 95 cm, podczas gdy formy wysokie dochodziły w tych warunkach do 197 cm, a więc różnica pomiędzy klonami najniższymi i najwyższymi przekraczała 1 m.

Plon zielonej masy wykazuje dużą zmienność w zależności od klonu. Udział procentowy plonów uzyskanych przy poszczególnych pokosach w plonie ogólnym różni się dość znacznie w zależności od klonu. Są klony, które główny plon dają przy I pokosie, np. około 70% plonu ogólnego przypada na pierwszy pokos, natomiast plony uzyskane z następnych pokosów mogą być bardzo niskie. Nierzadko przy trzecim pokosie uzyskuje się plon zielonej masy stanowiący mniej niż 10% plonu ogólnego. Natrafiono również na formy, których plony zielonej masy przy poszczególnych pokosach były bardziej równomiernie roz-

łożone, np. I pokos stanowił 38,1%, II pokos 34,0% i III pokos 27,9% plonu ogólnego.

Udział procentowy liści, źdźbeł i wiech w plonie zielonej masy przy poszczególnych pokosach może się znacznie różnić w zależności od klonu. Przy pierwszym pokosie udział liści w plonie zielonej masy wahał się od 7,3 do 24%, przy drugim pokosie zawartość liści wynosiła od 16,8 do 57,5%, a przy trzecim pokosie od 14,4 do 92%. Poszczególne genotypy różnią się silnie zdolnością krzewienia. Znaczną zmienność wykazuje także procentowa zawartość pędów płonnych przy poszczególnych odrostach, np. przy odroście wiosennym u typów wybitnie nasiennych było zaledwie 6,1% pędów płonnych, natomiast u form silnie wegetatywnych liczba pędów płonnych sięgała 66%. Średnia szerokość blaszki liściowej może się wahać od około 5 mm do 14,5 mm, cecha ta jest związana z genotypem.

Liczba pędów, stopień ulistnienia, ustawienie pędów i liści w przestrzeni, a także cechy morfologiczne liści i ich zabarwienie pozwalają wyróżnić szereg silnie różniących się typów pokrojowych u owsika wyniosłego.

Zawartość białka surowego w liściach przy badaniu 27 silnie różniących się klonów wahała się od 12,1 do 15,9%, zawartość białka w źdźbłach — od 4,06 do 7,31%. Natomiast zawartość białka w wiechach (w momencie pełni kłoszenia) wykazywała wahania od 11,5 do 14,7%. Zawartość białka surowego w całych roślinach uzależniona jest silnie od stopnia ulistnienia roślin i od liczby pędów płonnych. W odroście wiosennym zawartość białka w całych roślinach wahała się w zależności od klonu w granicach od 6,04 do 8,73%, przy drugim pokosie wahania były od 7,25 do 10,6%, natomiast przy trzecim pokosie od 9,93 do 13,5%.